

Gramática

1. Правілы націску

У большасці слоў іспанскай мовы, якія заканчваюцца на **галосны**, а таксама на **зычныя -n, -s**, націск падае на перадапошні склад: luna – lúna, lobo – lóbo, iunes – lúnes.

У словах, якія заканчваюцца на **зычны** (акрамя **-n, -s**), націск, як правіла, падае на апошні склад: cana – canál.

У словах, дзе націск не адпавядае вышэйназваным правілам, ставіцца графічны знак націска (´): León, Inés.

2. Дзяленне на склады і правілы пераносу

1. Калі зычны гук знаходзіцца паміж галоснымі, то ён утварае склад з галосным, які ідзе за ім: lo-bo, ra-na, ra-tón.

2. Калі паміж галоснымі знаходзяцца два зычных, то падзел на склады праходзіць паміж імі: a-lum-no, ár-bol.

Калі ў слове сустракаюцца спалучэнні зычных **pr, br, fr, cr, gr, tr, dr** ці **pl, bl, fl, cl, gl**, то яны з'яўляюцца непадзельнымі, напрыклад: pa-dre, ma-dre, ha-blar.

Заўвага. Спалучэнне двух галосных не падзяляецца, таму што ўтварае адзін склад: nue-ve, sie-te, cua-tro.

Правілы пераносу

Правілы дзялення на склады і правілы пераносу **не заўсёды супадаюць**.

1. Нельга пакідаць на адным радку ці пераносіць на другі радок адну літару.

2. Калі ў сярэдзіне слова ёсць літара **h**, то яна ўтварае склад з галоснай, якая ідзе за ёй: al-mo-**ha**-da.

Спалучэнні літар **rr, ll, ch** утвараюць склад з галоснай, якая ідзе за імі: pe-rro, po-llo, co-che.

3. Парадак слоў у апавядальным сказе

У апавядальным сказе існуе прамы парадак слоў: на першым месцы стаіць дзейнік з азначальнымі словамі (калі ён выражаны асабовым займеннікам, то звычайна апускаецца), на другім – выказнік, далей ідуць даданыя члены сказа.

У адмоўным сказе перад выказнікам ставіцца часціца **no**:
Es Lola. **No** es Lola.

4. Артыкль

Артыкль – гэта службовае слова, якога няма у беларускай мове. Артыкль указвае на род і лік назоўніка, які ўжываецца пасля яго. На беларускую мову не перакладаецца. Артыкль мае наступныя формы:

Артыкль	Адз. лік		Мн. лік		Злітная форма
	М. р.	Ж. р.	М. р.	Ж. р.	
Азначальны	el	la	los	las	a + el = al de + el = del
Неазначальны	un	una	–	–	–

Азначальны артыкль ужываецца:

1. Перад назоўнікамі, якія абазначаюць асобы ці прадметы, аб якіх ужо гаварылася раней: Es un obrero. **El** obrero trabaja en la fábrica. – (Гэты) рабочы працуе на заводзе.

2. Перад назоўнікамі, якія абазначаюць прадметы, адзіныя ў сваім родзе: **el** sol, **la** luna і г.д.

3. Пры абазначэнні дзён тыдня, месяцаў і часу: **el** lunes, **el** martes; **el** mes de enero, a **las** tres de la tarde і г.д.

Неазначальны артыкль ужываецца:

1. Перад назоўнікамі, якія абазначаюць асобы ці прадметы, аб якіх гаворыцца ўпершыню: Es **un** lobo.

2. Перад назоўнікамі, якія суправаджаюцца словамі, якія абазначаюць якасць прадмета: Es **un** oso grande.

Артыкль не ўжываецца:

1. Перад асабістымі імёнамі і прозвішчамі: María, Pedro, Juan, Fernández, López.

2. Перад назоўнікам, які абазначае частку ад цэлага: una taza de café, una botella de leche, un kilo de manzanas.

3. Перад назоўнікамі, якія ўжываюцца пасля дзеяслова **tener** у адмоўнай форме: No tengo lápiz. María no tiene tiempo.

4. Перад назоўнікамі, якія ўжываюцца з прыналежнымі займеннікамі ці колькаснымі лічэбнікамі: Mi casa es grande. Dos lápices son azules.

5. Пасля дзеяслова **ser** з назоўнікамі, якія абазначаюць прафесію, род заняткаў, нацыянальнасць: Mi padre es ingeniero. Tu hermano es alumno. Mi amigo Miguel es cubano.

5. Лік назоўнікаў

Назоўнікі могуць абазначаць адну ці некалькі асоб альбо прадметаў: chica – chicas, oso – osos.

Назоўнікі маюць лік: могуць стаяць у адзіночным ці множным ліку.

Звычайна множны лік назоўнікаў утвараецца такім чынам:

1) дабаўляецца **-s** да формы адзіночнага ліку назоўніка: mono – monos, tigre – tigres;

2) дабаўляецца **-es** да формы адзіночнага ліку назоўніка: león – leones.

Назоўнікі, якія ў адзіночным ліку заканчваюцца на **-s**, утвараюць форму множнага ліку рознымі спосабамі: país – países; autobús – autobuses; el análisis – los análisis.

Некаторыя назоўнікі, якія заканчваюцца на **-es** (напрыклад, дні тыдня), утвараюць форму множнага ліку без дабаўлення канчатка шляхам змянення артыкля: el lunes – los lunes; el martes – los martes.

6. Род назоўнікаў

Усе назоўнікі маюць род: мужчынскі ці жаночы. Род назоўнікаў у іспанскай і беларускай мовах не заўсёды супадае: carta (ж. р.) – ліст (м. р.). Род назоўнікаў у іспанскай мове вызначаецца звычайна па той літары, на якую заканчваецца слова.

Назоўнікі **мужчынскага роду** звычайна маюць канчатак **-o**: lobo, hiporótamo, cocodrilo.

Назоўнікі **жаночага роду** звычайна маюць канчатак **-a**: jirafa, cebra.

Ёсць некаторыя назоўнікі, якія могуць быць як мужчынскага роду, так і жаночага: mono – mona, león – leona, oso – osa.

Жаночы род назоўнікаў утвараецца шляхам змянення канчатковай літары **-o** на **-a**: gato – gata, lobo – loba.

7. Пытальныя сказы без пытальнага слова

Пытальны сказ без пытальнага слова ўжываецца, калі пытанне ставіцца да ўсяго сказа і патрабуе сцвярждальнага ці адмоўнага адказу: **sí** – так, **no** – не.

У пыталым сказе без пытальнага слова на першым месцы стаіць выказнік, а на другім – дзейнік: ¿Es un oso? ¿Trabaja el padre?

Адказ можа быць поўным ці няпоўным:

¿Está Lola? – Sí. / Sí, está. / Sí, Lola está.

¿Trabaja la madre? – No. / No, no trabaja. / No, la madre no trabaja.

Альтэрнатыўнае пытанне (якое дапускае два ці некалькі адказаў) уяўляе сабой два пытанні, злучаных злучнікам **o** (ці):

¿Es un perro o un gato? – Es un perro. Es un gato.

No es ni un perro, ni un gato. Es un león.

8. Пытальныя сказы з пыталымі словамі

Пытальны сказ з пыталымі словамі ўжываецца, калі пытанне ставіцца да пэўнага члена сказа: дзейніка, выказніка, азначэння, акалічнасці і г.д.

На першым месцы ў такім сказе заўсёды стаіць пыталнае слова, а затым выказнік.

Пытальныя словы вымаўляюцца і пішуцца з графічным знакам націска (´), і пытальныя знакі ставяцца ў пачатку і канцы сказа ¿...?.

Пытанне да слова, якое абазначае прадмет, ставіцца з дапамогай пытальнага слова **¿qué?** (**што?**); да слова, якое абазначае асобу, ставіцца з дапамогай пытальнага слова **¿quién?** (**хто?**), а потым ідзе дзеяслоў-звязка: ¿Qué es? – Што гэта? ¿Quién es? – Хто гэта? ¿Qué está? – Што знаходзіцца? ¿Quién está? – Хто знаходзіцца?

Пытанне да выказніка ставіцца з дапамогай пытальнага займенніка **¿qué?** і дзеяслова **hacer** у адпаведнай форме: ¿Qué hace? – Што робіць? ¿Qué hacen? – Што робяць?

Пытанне да слова, якое абазначае прафесію, род заняткаў, ставіцца з дапамогай пытальнага слова **¿qué?** (**што?**): ¿Qué es Paco? – Paco es médico. – Хто Пако? – Пако – урач.

Пытанне да слова, якое абазначае месца, ставіцца з дапамогай пытальных слоў **¿dónde?** (дзе?), **¿a dónde?** (куды?): ¿Dónde estudias? – Дзе ты вучышся? ¿A dónde va Lola? – Куды ідзе Лола?

Пытанне да слоў, якія абазначаюць прыкмету ці якасць, ставіцца з дапамогай пытальнага слова **¿cómo?** (які? якая? якія?): ¿Cómo es la ventana? – Якое акно?

Калі маецца на ўвазе колер, то пытанне ставіцца з дапамогай прыназоўніка **de**, пытальнага слова **¿qué?** і назоўніка **color** (колор): ¿De qué color es el oso? – Якога колеру мядзведзь?

9. Лічэбнікі

Лічэбнікі – гэта словы, якія абазначаюць дакладную колькасць ці парадак асоб альбо прадметаў пры падліку.

Колькасныя лічэбнікі (якія называюць колькасць)

1 uno	12 doce	
2 dos	13 trece	
3 tres	14 catorce	
4 cuatro	15 quince	
5 cinco	16 dieciséis	
6 seis	17 diecisiete	
7 siete	18 dieciocho	
8 ocho	19 diecinueve	
9 nueve	20 veinte	21 (veintiuno)
10 diez	30 treinta	31 (treinta y uno)
11 once	40 cuarenta	
	50 cincuenta	

Арфаграфічныя асаблівасці колькасных лічэбнікаў

Пачынаючы з 30 паміж двума састаўнымі лічбамі пішацца злучнік **y**: treinta y ocho і г.д.

Колькасныя лічэбнікі ад 16 да 19 і ад 21 да 29 пішуцца разам: dieciséis. Пры гэтым у злітным напісанні замест літары **z** перад **i** пішацца **c**. У злітных формах з **veinte** пішацца **i**: veintitrés, veinticuatro і г.д.

Астатнія колькасныя лічэбнікі заўсёды пішуцца асобна.

10. Пытанне да колькаснага лічэбніка

Да колькаснага лічэбніка ставіцца пытанне з дапамогай пыталнага слова **¿cuántos(as)?** (колькі?), якое дапасуецца да назоўніка ў родзе і ліку: ¿Cuántos años tiene tu madre? ¿Cuántas hermanas tienes?

11. Дзеяслоў-звязка «ser»

Дзеяслоў **ser** (быць, з'яўляцца) звычайна выконвае ў сказе функцыю дзеяслова-звязкі. У адрозненне ад беларускай мовы, дзе дзеяслоў-звязка **быць** звычайна не ўжываецца, у іспанскай мове яго ўжыванне абавязкова: Ana es alumna. – Ганна – вучаніца.

Дзеяслоў-звязка **ser** мае наступныя формы адзіночнага і множнага ліку цяперашняга часу:

soy	somos
eres	sois
es	son

Асабовыя займеннікі ў якасці дзейніка звычайна не ўжываюцца, напрыклад: Мы – браты. – Somos hermanos.

Назоўнікі і прыметнікі дапасуюцца да дзейніка у родзе і ліку:

El caballo es grande. La gata es pequeña.

Pedro es profesor. Lola es profesora.

12. Presente de indicativo дзеяслова індыўідуальнага спражэння «estar»

Дзеяслоў **estar** (быць, знаходзіцца) ужываецца як дзеяслоў-звязка і перадае часовы стан асобы ці прадмета, а таксама іх месцазнаходжанне.

Дзеяслоў **estar** мае наступныя формы ў цяперашнім часе:

estoy	estamos
estás	estáis
está	están

Ana está en Minsk. – Ганна ў Мінску.

13. Прыметнік

У іспанскай мове прыметнікі маюць формы мужчынскага і жаночага роду, адзіночнага і множнага ліку.

Большасць прыметнікаў мужчынскага роду адзіночнага ліку заканчваецца на галосны **-o**, а таксама на зычны ці на галосны **-e**: alto – высокі; grande – вялікі; azul – сіні.

Большасць прыметнікаў жаночага роду адзіночнага ліку заканчваецца на галосны **-a**, а таксама на зычны ці на галосны **-e**: baja – нізкая; grande – вялікая; azul – сіняя.

Множны лік прыметнікаў утвараецца гэтак жа, як і множны лік назоўнікаў, шляхам дабаўлення канчатка **-s** ці **-es**: alto – altos; azul – azules.

У сказе яны дапасуюцца да азначальнага назоўніка ў родзе і ліку.

Прыметнікі мужчынскага роду, якія абазначаюць нацыянальнасць і заканчваюцца на галосны, утвараюць жаночы род шляхам дабаўлення канчатка **-a**: español – española. Множны лік яны ўтвараюць па агульнаму правілу: español – españoles.

У іспанскай мове прыметнікі звычайна стаяць пасля назоўніка, а прыметнікі, якія абазначаюць нацыянальную прыналежнасць, заўсёды стаяць пасля назоўніка: una mariposa pequeña – маленькі матылёк; una señora española – іспанская сеньёра.

14. Дзеяслоўная канструкцыя з «hay»

Дзеяслоўная форма **hay** адпавядае ў беларускай мове формам «ёсць», «маецца», «знаходзіцца». Пасля дзеяслоўнай формы **hay** назоўнік адзіночнага ліку ўжываецца з неазначальным артыклем (un, una), а ў множным – без артыкля: Hay una casa. Hay vacas.

Апавядальныя сказы з дзеяслоўнай формай **hay** пачынаюцца звычайна з слова, якое азначае месца: En la granja hay una casa. En la granja hay vacas.

З адмаўленнем **no** дзеяслоўная форма **hay** перакладаецца словам **няма**. En la granja no hay conejos. – На ферме няма трусаў.

15. Асабовыя займеннікі

Адз. лік		Мн. лік	
yo	я	nosotros(as)	мы
tú	ты	vosotros(as)	вы
él, ella	ён, яна	ellos(as)	яны

У ролі дзейніка асабовыя займеннікі звычайна не ўжываюцца:
(Nosotros) Estudiamos en la escuela.

16. Прыналежаўныя займеннікі

Прыналежаўныя займеннікі – гэта словы, якія ўказваюць на прыналежнасць і адказваюць на пытанні **чый?, чыя?, чыё?, чые?**. Яны стаяць перад назоўнікамі. Формы прыналежаўных займеннікаў адзіночнага і множнага ліку наступныя:

mi – мой, мая, маё

mis – мае

tu – твой, твая, тваё

tus – твае

su – яго, яе

nuestro (nuestra) – наш, наша

nuestros (nuestras) – нашы

vuestro (vuestra) – ваш, ваша

vuestros (vuestras) – вашы

sus – іх

Маё імя Марыя. – Mi nombre es María.

Тваё прозвішча Пятроў. – Tu apellido es Petrov.

Наша прозвішча Перес. – Nuestro apellido es Pérez.

У адрозненне ад беларускай мовы, дзе прыналежаўны займеннік «свой» можа ўжывацца ў любой асобе, у іспанскай мове кожнай асобе адпавядае пэўны займеннік:

Ён жыве са **сваёй** сям'ёй у Мадрыдзе. – Vive con **su** familia en Madrid.

Ты жывеш са **сваёй** сям'ёй у Мінску. – Vives con **tu** familia en Minsk.

17. Дзеяслоў

Усе дзеясловы іспанскай мовы па іх канчатку ў неазначальнай форме дзеляцца на тры спражэнні:

I спражэнне: **-ar** – hablar, tomar, pasear;

II спражэнне: **-er** – comer, meter, beber;

III спражэнне: **-ir** – escribir, vivir.

Цяперашні час
Presente de indicativo
(тыповыя дзеясловы)

I спр.		II спр.		III спр.	
-o	-amos	-o	-emos	-o	-imos
-as	-áis	-es	-éis	-es	-ís
-a	-an	-e	-en	-e	-en

I спр.		II спр.		III спр.	
trabajo	trabajamos	como	comemos	vivo	vivimos
trabajas	trabajáis	comes	coméis	vives	vivís
trabaja	trabajan	come	comen	vive	viven

Presente de indicativo (цяперашні час) перадае рэальнае дзеянне, якое адбываецца ў цяперашні час. Утвараецца ад асновы дзеяслова з дапамогай адпаведных канчаткаў (гл. табліцу).

Presente de indicativo ўжываецца:

1. Для выражэння дзеяння, якое адбываецца ў момант гаворкі: Trabajo en la fábrica. – Я працую на заводзе.

2. Для выражэння дзеяння, якое паўтараецца штодзённа: Estudian en la escuela. – Яны вучацца ў школе.

Presente de indicativo
(нетыповыя дзеясловы)

ser	estar	ir	hacer	tener
soy	estoy	voy	hago	tengo
eres	estás	vas	haces	tienes
es	está	va	hace	tiene
somos	estamos	vamos	hacemos	tenemos
sois	estáis	vais	hacéis	tenéis
son	están	van	hacen	tienen
venir	ver	poder	querer	
vengo	veo	puedo	quiero	
vienes	ves	puedes	quieres	
viene	ve	puede	quiere	
venimos	vemos	podemos	queremos	
venís	veis	podéis	queréis	
vienen	ven	pueden	quieren	

saber	volar	jugar
sé	vuelo	juego
sabes	vuelas	juegas
sabe	vuela	juega
sabemos	volamos	jugamos
sabéis	voláis	jugáis
saben	vuelan	juegan

18. Presente de indicativo дзеяслова «llamarse»

Дзеяслоў **llamarse** (звацца, называцца) у цяперашнім часе мае наступныя формы:

Адзіночны лік

yo me llamo – мяне зваць

tú te llamas – цябе зваць

él, ella se llama – яго, яе зваць

Usted se llama – Вас зваць

Множны лік

nosotros/as nos llamamos – нас зваць

vosotros/as os llamáis – вас зваць

ellos, ellas se llaman – іх зваць

Ustedes se llaman – Вас зваць

Me llamo Ana. – Мяне зваць Ганна.

Te llamas Pablo. – Цябе зваць Павел.

Nos llamamos Elena y Carmen. – Нас зваць Алена і Кармэн.

19. Прыназоўнікі

Простыя прыназоўнікі

Прыназоўнік **en** адпавядае беларускім прыназоўнікам «у (ў)», «на»: en Minsk – у Мінску; en la pared – на сцяне.

Прыназоўнік **de**:

- перадае адносіны роднага склона для абазначэння прыналежнасці: el amigo de Pablo – сябар Паўла;

- паказвае на паходжанне ці зыходны пункт руху «з», «ад»: de aquí – адсюль; Soy de Minsk. – Я з Мінска.

Прыназоўнік **a**:

- адпавядае беларускаму прыназоўніку «у (ў)» (накірунак): a Moscú – у Маскву;

- адпавядае вінавальнаму (каго?) і давальнаму (каму?) склонам: Veo a Lola. – Бачу Лолу. Regalo a mamá. – Дару маме.

Прыназоўнік **con**:

- адпавядае беларускаму прыназоўніку «з»: con limón – з лімонам;
- перадае адносіны творнага склона (чым?): con lápiz – алоўкам.

Прыназоўнік **sobre** адпавядае беларускім прыназоўнікам «на», «над», «на паверхні»: sobre la mesa – на стале; sobre el árbol – на дрэве; sobre la pizarra – над дошкай.

Састаўныя прыназоўнікі

У іспанскай мове побач з простымі прыназоўнікамі (a, de, con) існуюць састаўныя прыназоўнікі (з двух частак): **detrás de** (за, па-за), **cerca de** (побач, каля), **lejos de** (далёка), **delante de** (перад), **frente a, enfrente de** (насупраць), **debajo de** (пад), **encima de** (на паверхні, на): cerca de la casa – побач з домам; debajo del árbol – пад дрэвам.

20. Дзеяслоўныя канструкцыі з інфінітывам

Saber + infinitivo

Служыць для перадачы ўмення выконваць дзеянне:

sé	sabemos	
sabes	sabéis	+ infinitivo
sabe	saben	

Sabemos nadar. – Мы ўмеем плаваць.

Querer + infinitivo

Служыць для перадачы жадання выконваць дзеянне:

quiero	queremos	
quieres	queréis	+ infinitivo
quiere	quieren	

Quiero leer un libro. – Я хачу пачытаць кнігу.

Poder + infinitivo

Служыць для перадачы магчымасці выконваць дзеянне:

puedo	podemos	
puedes	podéis	+ infinitivo
puede	pueden	

Puedo descansar. – Я магу адпачыць.

Gustar + infinitivo

Служыць для перадачы дзеяння, якое дае задавальненне:

me gusta	nos gusta	
te gusta	os gusta	+ infinitivo
le gusta	les gusta	

Me gusta leer. – Мне падабаецца (я люблю) чытаць.

Nos gusta patinar. – Нам падабаецца (мы любім) катацца на каньках.

21. Прыслоўі

Беларускім прыслоўям «многа», «мала», «добра», «дрэнна» адпавядаюць прыслоўі **mucho**, **poco**, **bien**, **mal**. Прыслоўі звычайна стаяць пасля дзеяслова: Leemos mucho. – Мы многа чытаем. Estudias bien. – Ты вучышся добра.